

TRYGG ØKONOMI

Smart didaktikk

UNDERVISNINGENS HVA, HVORDAN OG HVORFOR

Undervisningsverktøyet Smart i økonomi, helse og livskvalitet

Refleksjonsbasert undervisningsmetode i personlig økonomi/ hverdagsøkonomi

Ved Merete Føinum, Oslo

TRYGG ØKONOMI

Mål for denne økten

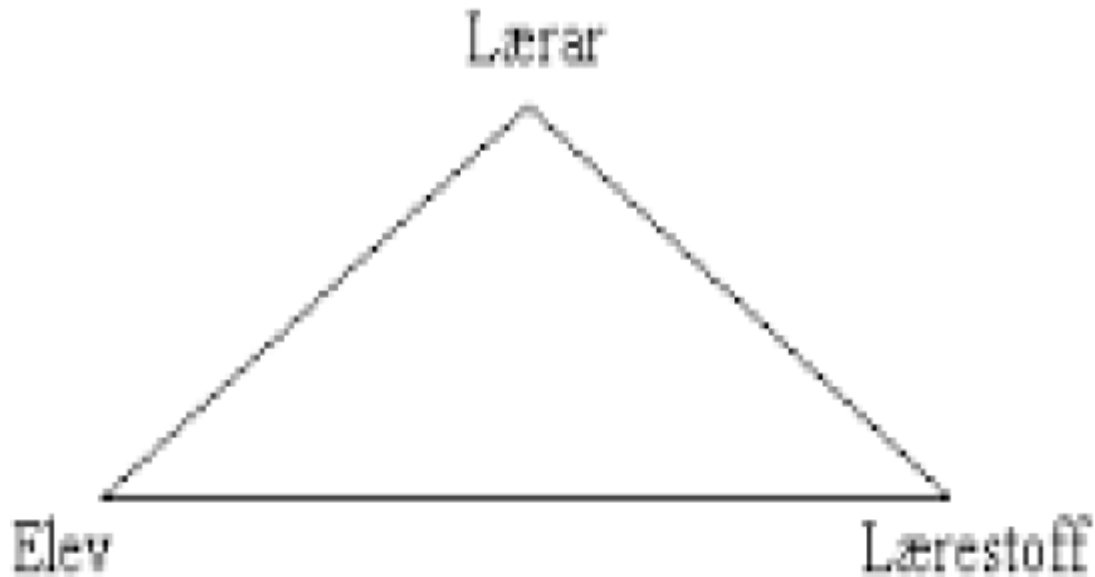
Ta opp med dere og tenke sammen med dere omkring Smart undervisningens didaktiske elementer:

- **Didaktikk = Læren om undervisning**
- Undervisningens HVA? **HVORDAN?** HVORFOR?
- Noen didaktiske grunnmodeller
- Litt om læring

TRYGG ØKONOMI

Mest grunnleggende modell:
den didaktiske trekanten

TRYGG ØKONOMI

Problem: Vår undervisningsarv

- Et problem med å drive profesjonelt med undervisning er at alle tror de kan det. Hvorfor er det sånn?
- En del forskere mener: Vi har alle observert mye undervisning fra elevposisjon og studentposisjon. Tenk over hvordan undervisningen du ble utsatt for var? Hva slags usynlig rollelæring har vi tatt med oss videre i livet når vi tenker på hva undervisning og læring handler om? (Common sensical models for teaching / role modeling)
- Ulike typer menneskesyn, syn på hvordan læring best skjer (læringsteori) og pedagogiske rammeverk påvirker hvordan undervisningen vil bli laget av læreren/kurslederen for at eleven/studenten/kursdeltakeren skal lære og utvikle seg.
- **Hva slags menneskesyn og pedagogisk holdning har du?**

TRYGG ØKONOMI

En flora av læringsteorier:

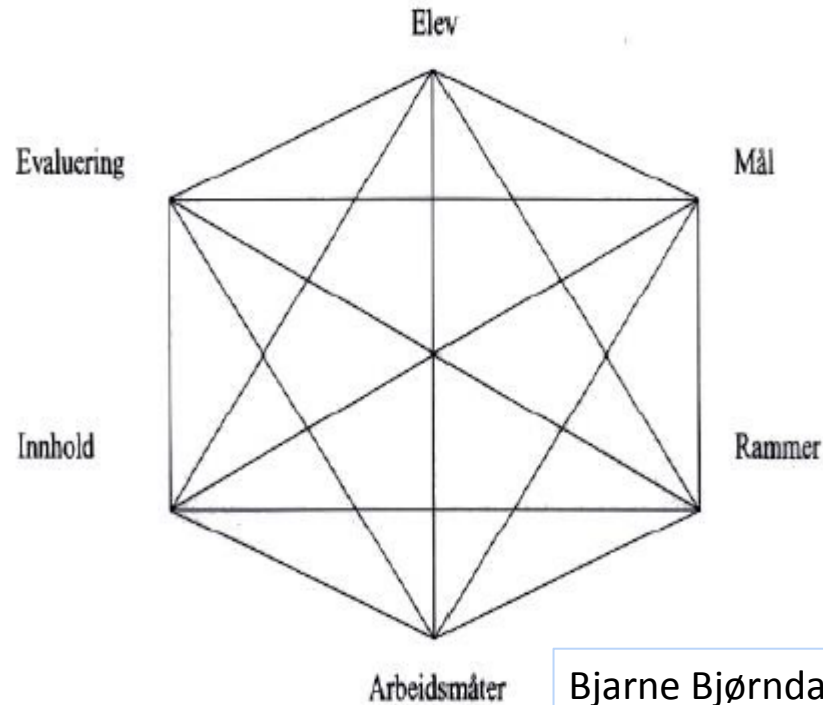
Formidlingspedagogikken har vært det dominerende regime i «skolsk» undervisning (Berg, 1996) (transmission-modell = overføringsmetafor). Hva er det dette handler praktisk om – hvordan ser det ut i klasserommet?

- Behaviorisme (lever i beste velgående både i skole – jfr. atferds- modifikasjon- og i arbeidslivet i for eks. i ledelsesfaget i en del modeller for eks relasjonell ledelse (Spurkeland: ros - tilbakemelding)
- Mange ulike versjoner av kognitive fokuserte teorier er på banen: sosialkognitive (rollelæring) teorier om læring-informasjonsprosesserings (menneskets hjerne som datamaskin) teorier om læring
- Konstruktivismen i ulike former vektlegger egenaktiviteten (problemløsning)
- Diverse psykologisk-humanistiske retninger har også hatt betydning i undervisning fra 70-80-tall (individet som unikt, vet best selv)
- Empowerment: Freire (70-tall)– Nyere: Teach for Social Justice/Democracy/Reformmodels (21st Century Skills)
- Ulike varianter av sosiokulturell læringsteorier er kanskje viktigste bidrag til læringsteori:(Vygotsky: CHAT – sosiogenese/språk Bakhtin: dialogisme, Engeström; aktivitetsteori, Lave & Wenger: situert læring) LÆRING SOM ET FELLES /SOSIALT ANLIGGENDE
- A.Sfard: transmission metafor versus participation metafor = ulike/utfyllende

TRYGG ØKONOMI

Den didaktiske relasjonsmodellen

Bjarne Bjørndal & Sigmund Lieberg (1978)

TRYGG ØKONOMI

Relasjonsbegrepet i modellen

I den didaktiske relasjonsmodellen handler relasjonsbegrepet om at læreren skal klare å se sammenhengen mellom de ulike faktorene som påvirker undervisningens kvalitet. Modellen synliggjør sammenhengene mellom de ulike forholdene som påvirker undervisningssituasjonen og er således et analyseverktøy som læreren kan tenke med for å forstå sin egen undervisning bedre og bli mer bevisst omkring egen undervisning. Utfordringen ligger så i å ta gode valg på bakgrunn analysen. Modellen kan brukes som redskap i:

- planlegging forut for undervisning
- underveis i undervisning
- og når læreren evaluerer sin egen undervisning i etterkant: Hva fungerte og hva fungerte ikke? Hvorfor? Hva lærte de som deltok egentlig? Hva slags bevis har jeg for at lærestoffet er lært? Kontrolltiltak?

Som redskap bidrar modellen til at kurslederen kan skaffe overblikk over de viktigste faktorene som bør tas hensyn til i undervisning. Hver faktor må tenkes nøye igjennom på forhånd og underveis i undervisning. Læreren må gjøre profesjelle valg omkring hver enkelt faktor og de må ses i sammenheng fordi endring i en enkeltfaktor vil påvirke og endre de andre faktorene. Det gjelder å tenke relasjonelt og helhetlig med denne modellen.

TRYGG ØKONOMI

Begrepene i modellen:

Elev (deltaker) = Deltakerforutsetninger:

Dette handler om de ulike deltakernes motivasjon, deres livssituasjoner, kompetansene de har med seg inn i undervisningssituasjonen, deres interesser og behov, deres tidligere erfaringer med økonomi, læring, skole, arbeidsliv osv., deres kulturelle og sosiale bakgrunn, helse, språkferdighetsnivå, kognitive ferdigheter osv

Problem for kursleder: Vet ofte ikke på forhånd hva deltaker forutsetningene er

Relevant dimensjon i Smart: Èn til én og i gruppe (x 6-8 stk.) + gruppedynamikk (forming, storming, norming, performing osv)

Pragmatisk løsning: Må vurdere på bakgrunn av forkunnskap/tidligere erfaringer med undervisning av lignende gruppe) og ta det som kommer – finne løsning etterhvert – hvor godt situasjonene løses etterhvert handler så om lærerens didaktiske/pedagogiske kompetanse og forutsetninger/ egnethet for å undervise

Resultatet er alltid et samspill mellom lærerens forutsetninger og deltakernes. Lærerens evne til å skreddersy og tilrettelegge for individers læring i gruppen er en suksessfaktor. Å vurdere deltakerforutsetninger bør skje koninuerlig og underveis i situasjoner . Det er en metakognitiv aktivitet som læreren må gjøre samtidig med undervisningen for å kunne undervise fleksiblet og gjøre nødvendige tilpasning slik at deltakerne faktisk lærer.

TRYGG ØKONOMI

Forskjellige versjoner knyttet til alder og tidsramme:

MÅL:

Dette handler om retningen for læringsprosessen, hvor skal man, hva er læringsmål eller kompetansemål man ønsker at deltakerne skal nå. Vanlige måte å formulere mål på kan være : kunnskapsmål, ferdighetsmål, holdningsmål: alle tre elementer inngår i kompetanser. Gode mål bør settes i forhold til hva som er realistisk i forhold til deltakernes læreforutsetninger og innenfor de aktuelle tidsrammer. Mål bør fastsettes på forhånd.

I smart er deltakerne voksne. Mange er unge voksne. Det finnes forhåndsdefinerte læringsmål i Smart. Utover disse setter deltakerne selv sine mål. Oppgaven som handler om hvilke forventning deltakerne har til hva de ønsker å få ut av kurset er en måte å engasjere deltakere i å sette sine egne mål for prosessen. Kurslederens jobb blir å bidra til at deltakerne når sine mål på best mulig måte.

Hvorvidt Smart kjøres som et selvstendig kurs eller som del av et integrert videre opplegg (AFT/arbeidsavklaring) kan de spesifikke målene for smart legges inn i og tilpasses som delmål i handlingsplanen til deltakeren.

Uten mål kan en ikke vurdere hva som var utbytte, og evalueringen på slutten av smart kurset er en måte for deltakerne å evaluere utbytte sjølv. Det er derfor viktig for kursleder å sjekke hvor mange av forventningene som ble oppfylt hos deltakeren for å sjekke ut kvaliteten på undervisningene.

TRYGG ØKONOMI

Spissede versjoner:

Innhold:

Val av innhold er nært knyttet opp til målene for opplæringen og kjennskapen læreren har til deltakerforutsetninger og tidsrammer. Her må lærestoff velges ut i forhold til hva som best tjener målene. I Smart har Lars Findahl laget en meny av ferdige undervisningskonsept der det viktigste lærestoffet i et Smartkurs er tilrettelagt på litt ulike måter.

Den tradisjonelle læreboka (Smart familie). Her kan kursleder velge å kjøre kurs med en smal modell (nøkkel 1 og 3 – smartkart – nøkkel 4 og 6) eller kurslederen kan snekre saman et breiere kurs ved å legge til nøkler som 2 / 5 +++ det er mulig å adde individuelle oppfølgingstimer på for eks oppsett av månedskart, finansfobi, lage system/ordne papirer i permer eller legge til ekstra undervisning i forhold til å arbeide med egen gjeld/sparestrategier m.m. Her setter kun fantasien begrensninger, mens tidsrammer er gjerne det som presser kursene inn i litt komprimerte opplegg. Krever 15 timer eller meir.

TRYGG ØKONOMI

Spissede versjoner:

Smart framtid (spesielt tilrettelagt i for unge voksne, typisk 17-24 år).

Læringsmålene er de same. Hovedmålet er å lære deltakerne å gjøre økonomien sin synlig for seg sjølv og å lære å analysre det økonomiske landskapet som kommer fram i den enkeltes økonomi.

Motivasjon spiller en enda større rolle for dette alderstrinnet. Stoff, språk og eksempler er til passet dette.

Smart basis (tilrettelagt for deltakere i Introduksonsprogrammet og andre som kommer til landet). Opplegget blir en læring både i økonomi og kultur. Det er ofte faglig og pedagogisk krevende. Med same ambisjon tar det lenger tid å undervise denne gruppen. Krav til pedagogiske ferdigheter er større/ anderledes. Vi ser at det tar tid, ca 30 timer.

TRYGG ØKONOMI

Spissede versjoner:

Smart Intro (spesielt tilrettelagt i for unge voksne, typisk 17-24 år).

Dette er et en innføring å arbeide med økonomien sin og sine mål.

Det fokuseres på hvordan deltakeren kan tenk og arbeide for å styrke økonomien sin. Timeomfang 5- 8+ timer.

Smartarkivet

Er et fysisk arkiv for hjemmets papirer, som samspiller med en digital løsning og planleggingsmaler på en minnepenn.

Merk: Til bruken av arkivet kan du knytte relevant opplæring i økonomiske temaer - der hvor denne tilnærmingen passer best.

TRYGG ØKONOMI

Begrepene i modellen:

Rammer:

Ytre rammer:

Dette er ressurser og rammebetingelser som er lagt for kursarrangementet: Hvor mye tid man har til rådighet for undervisning, hvor mange kursledere, hva slags rom man har, har man tilgang på datautstyr eller ikke og på hvilken måte? (i samme eller annet rom, nok maskiner til alle eller ikke osv). Gruppestørrelse har mye å si (4 eller 12?), andre muligheter eller begrensinger økonomisk (får kjøpe permer og materiell som bøker, minnepinner, kalkulator, har mulighet til å servere kaffe osv, frukt, evt lunsj osv)

Indre rammer:

Dette handler om lærerens kompetanse og det klima læreren klarer å lage i kurskonteksten. Troverdighet, entusiasme, se alle.:

TRYGG ØKONOMI

Begrepene i modellen:

Arbeidsmåter:

Dette handler om hvordan arbeidsprosess og metode for læring legges opp på kurset. Det er lærerens ansvar å designe gode arbeidsmåter som passer for innlæring av lærestoffet.

Om deltakerne er voksne kan det forventes at de klarer å ta mer ansvar for gode læreprosesser selv enn barn, men læreren må likevel designe opplegget og styre prosessene. Eksempel er gruppediskusjon: Kursleder styrer på tid og relevans, samt prøve å involvere flest mulig deltakere.

Alt avhengig av hva slags menneskesyn og læringsteori læreren legger til grunn kan arbeidsmåter legges opp svært forskjellig. Smart legger til grunn at egenaktivitet hos deltakeren med varierte metoder gir det beste grunnlag for læring i en kursgruppe. Det legges derfor opp til mye egenaktivitet: for eks arbeid med oppgaver nært knyttet til eget liv og erfaring, utfylling av Smartkart, individuell refleksjon over egen økonomi og helse, samt mye diskusjon hvor delaktighet i drøftinger i gruppen forventes.

En empowerment-tankegang ligger under og overføringsmetaforen nedtones i et godt smart-opplegg. Det bør også ta høyde for at ulike individer lærer på forskjellige måter, og her setter kun fantasien grenser for hvordan læreren kan variere metoder for å gi mulighet for læring via ulike læringsstiler.

TRYGG ØKONOMI

Modellens oppbygging:

Motivasjonsarbeid

Overføring av kjernekompetanse I personlig økonomi

= Lære deltakerne å gjøre økonomien sin synlig for seg selv

Analysere det man har sett ift. styrke og svakhet

- Lage en plan for å redusere svakhet og for å få frem styrkene

Lage handlingsplan for økonomi og helse for året

Evalueringer

TRYGG ØKONOMI

Modellens læringsmål

SMART DIALOGKURS OVER 3+ DAGER

- Få deltakeren til å bli (mer) interessert i / tryggere på økonomien sin
= det innebærer senkede skuldre, ro, trygghet, nysgjerrig, aha-opplevelser
- Mestre teknikken med å sette opp kart for sin økonomi for året (budsjett)
- Mestre å simulere egen økonomi - herunder å forstå den økonomiske virkningen på kort og lengre sikt av egne valg (hva/hvis-metoden)
- Overføre Smartkart år og Min økonomiske plan for året til Smart for Excel = verktøy for å holde økonomien synlig
- Å utarbeide årsplan for sin egen økonomi og helse

TRYGG ØKONOMI

Begrepene i modellen:

Evaluering/Vurdering:

Resultater må evalueres i forhold til de målene som ble satt. Siden deltakerne setter målene for sin prosess selv i et smart kurs vil en kun få til å evaluere det deltakerne opplever selv at de har fått ut av kurset innenfor selve kurssettingen.

Dersom deltakeren setter seg mål som skal arbeides med videre etter at selve kurset er avsluttet kan disse målene evalueres i samarbeid med saksbehandler / veileder som følger opp deltakeren videre etter kurs. Deltakernes mål må derfor kommuniseres til saksbehandler med oppfølgingsansvar etter at kurset er gjennomført for å sikre videre oppfølging /evaluering av måloppnåelse.

Planen som lages i Smart der tiltak settes opp kan brukes som redskap for å kommunisere målsetninger videre overfor saksbehandler med oppfølgingsansvar.

TRYGG ØKONOMI

Undervisning og læring: Er det det samme?

Ansvar og mulighet: Et skifte I (høyere) utdanning

- fra undervisning til læring
- vekt på studentaktive læringsformer og varierte undervisningsformer
- fokus på aktivitet, dialog, samspill
- Studenten må selv gå aktivt inn og ta ansvar
- Studenten må bli aktive, ansvarlige partnere i et læringsfellesskap
- Studentene må ville lære, og ville utforske det yrkesfeltet de sikter seg inn mot
- Kilde: Bjørke, 2006

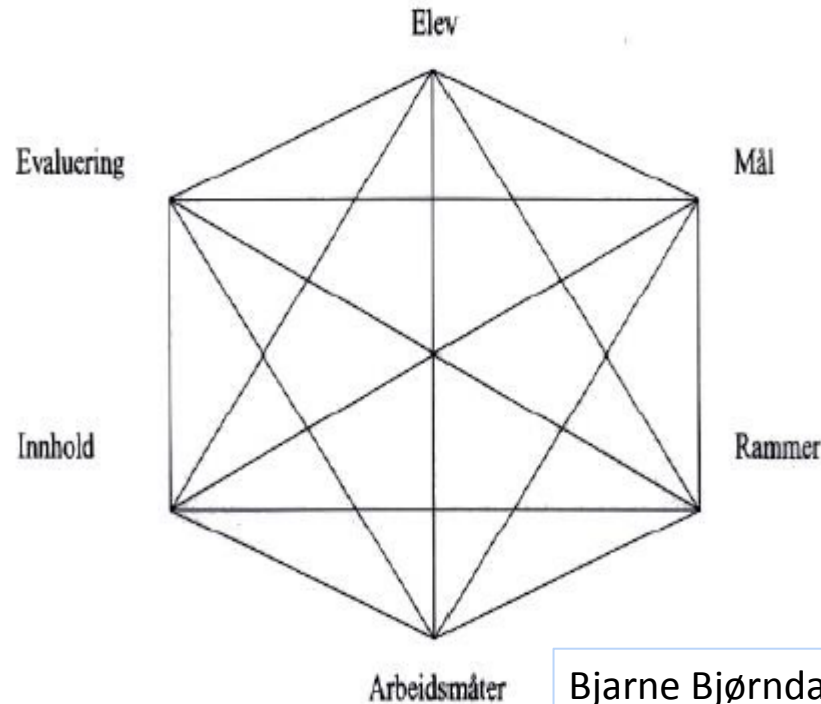
En ny forståelse, ikke bare i høyere utdanning:

Poenget er at læringen må virke i henhold til definerte mål og hensikter. Her å gi et løft til økonomien som igjen gir et løft til personen, familiene, barna, kollegaene, nærsamfunnet, NAV og andre.

TRYGG ØKONOMI

Oppgave: Tenk med den didaktiske relasjonsmodellen når du designer ditt kursopplegg for dine deltakere: Hvordan vil du lage opplegget og hvilke hensyn må tenkes godt igjennom?

Bjarne Bjørndal & Sigmund Lieberg (1978)

TRYGG ØKONOMI

Litteratur:

Bjørndal, Bjarne & Lieberg, Sigmund. (1978). *Nye veier i didaktikken?: En innføring i didaktiske emner og begreper*. Oslo: Aschehoug.

<http://www.nb.no/nbsok/nb/c8032b24edcba8aa6849099921b4085f#0>

Smart Familie – arbeidsopplegg I økonomi, helse og livskvalitet og øvrige Smart undervisningsopplegg.

Kontakt:

lars@tryggokonomi.no

9800 7295